

Anca Davidoiu-Roman, Dumitrița Stoica

Limba și literatura română

Clasa a X-a

STANDARD

Editor: Călin Vlasie

Redactor: Corina Gâdiuță
Machetare: Stelian Bigan
Coperta colecției: Ionuț Broșțianu
Prepress: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DAVIDOIU-ROMAN, ANCA

Limba și literatura română : standard : clasa a X-a / Anca Davidoiu-
Roman, Dumitrița Stoica. - Pitești : Paralela 45, 2014
ISBN 978-973-47-1967-9

I. Stoica, Dumitrița

811.135.1(075.35)
821.135.1.09(075.35)

COMENZI – CARTEA PRIN POȘTĂ

EDITURA PARALELA 45

Pitești, jud. Argeș, cod 110174, str. Frații Golești 130

Tel.: 0248 633 130; 0753 040 444
0721 247 918

Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492.

E-mail: comenzi@edituraparelela45.ro
sau accesați www.edituraparelela45.ro

Tiparul executat la tipografia EVEREST

Copyright © Editura Paralela 45, 2014

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

CUVÂNT-ÎNAINTE

Lucrarea de față este concepută ca un instrument modern de învățare a limbii și literaturii române, în conformitate cu tendințele metodologice actuale, care pun accent pe formarea competențelor de comunicare, necesare în toate domeniile de cunoaștere și de activitate. Elevii sunt provocați la o lectură activă prin numeroase exerciții și teme, care vizează atât specificul disciplinei, cât și probleme de interferență a artelor, de comunicare în spațiul public și de precizare a unor valori culturale, morale și civice, esențiale pentru un demers educativ autentic.

Concepută conform programei de limba și literatura română, cartea este structurată în trei părți: *Lectura prozei narative, Lectura poeziei, Textul dramatic și arta spectacolului*. În ceea ce privește literatura, materia de studiu este organizată din perspectiva combinată a tipologiei genurilor și speciilor literare, pe de o parte, și a evoluției fenomenului literar românesc, pe de altă parte. Conținuturile de limbă română și comunicare sunt abordate preponderent aplicativ, în legătură, de regulă, cu textul literar, într-o manieră integrată, așa cum prevede programa. Pe de altă parte, cartea oferă informația necesară înțelegerii noțiunilor și fenomenelor acestor discipline, încercând să echilibreze cele două aspecte ale educației – informația și dimensiunea formatoare –, întrucât ele se condiționează reciproc: nu poți să formezi competențe în afara informației (cunoașterii, culturii), cum, de asemenea, informația care nu conduce către competențe și valori rămâne în afara educației.

Receptarea literaturii în școală trebuie să aibă legătură cu esența dialogală a fenomenului cultural. Cartea include *Oferte de interpretare*, fie ale criticii literare consacrate, fie ale autoarelor, cu rolul de a orienta lectura elevilor, fără să fie rețete infailibile de hermeneutică a textului literar, care pot ține locul propriei gândiri. Rolul lor este strict orientativ și **formator**, iar numeroasele exerciții de comentariu al textelor invită la o privire personală asupra acestora, în contextul unei bune stăpâniri a receptării specializate. Lucrarea oferă, de asemenea, în cadrul secțiunilor de evaluare, modele de rezolvare a eseului literar (nu eseuri gata făcute, ci structuri, sugestii care să răspundă la întrebarea, atât de frecventă, *cum se face un eseu*) și teste în vederea pregătirii bacalaureatului. Aceeași modalitate interactivă apare în cazul lecțiilor de comunicare și de limbă română, a căror problematică include adesea teme de actualitate ale spațiului public.

Ca noutate, profesorii au posibilitatea de a-și elabora propriul portofoliu și de a-l completa cu o serie de instrumente didactice marcate cu **PP**, într-o manieră rapidă, sigură și printabilă, logându-se pe site-ul editurii, www.Qedu.ro, site-ul e-portofoliului cadrelor didactice. Elevii, îndrumați de profesor, își pot crea propriul e-portofoliu al disciplinei, pe site-ul www.Qvis.ro, dar au și posibilitatea de a nota compunerile, creațiile și reflecțiile proprii, pe care să le împărtășească prietenilor, colegilor pasionați de lectură și scriere creativă. În acest sens, am notat cu **PE** secvențele de învățare pe care elevii le vor consemna în portofoliul/e-portofoliul disciplinei. Elaborând propriile portofolii (scrise sau online), elevii pot obține credite pe care profesorii le pot trece în catalog sub formă de note semestriale. Utilizând metoda portofoliului, profesorii vor avea posibilitatea de a face o evaluare continuă, complexă și antrenantă, a progreselor învățării fiecărui elev în parte.

Folosită în clasă, sub îndrumarea profesorului, sau acasă, în activitatea independentă, lucrarea de față se va dovedi eficientă și stimulentă atât pentru elevi, cât și pentru profesori și părinți.

cuprins

Test de evaluare inițială
(A.D.-R.) 6

Proza narativă (A.D.-R.) 10

- Particularități ale construcției subiectului în textele narative 12
- Particularități ale compoziției în textele narative 13
- Instanțele comunicării în textul narativ 16
- Tipuri de perspectivă narativă 19
- Personajul – construcție, modalități de caracterizare, tipuri 21
- Stilurile funcționale adecvate situației de comunicare (actualizare) 84
- Redactarea unor texte funcționale 87

Basmul cult: *Povestea lui Harap-Alb* de Ion Creangă (A.D.-R.) ... 28

****Povestirea:** *Fântâna dintre plopi* de Mihail Sadoveanu (A.D.-R.) 46

Nuvela: *Moara cu noroc* de Ioan Slavici (A.D.-R.) 62

- Registre stilistice 92
- **Calitățile generale și particulare ale stilului 98
- **Stilistica sintaxei (paratasa și hipotasa) 101

Limbă și comunicare
(A.D.-R.) 82

- Stil direct, stil indirect, stil indirect liber (actualizare) 82

Romanul 110

Ion de Liviu Rebreanu
(A.D.-R.) 110

Patul lui Procust
de Camil Petrescu
(A.D.-R.) 126

Enigma Otiliei
de G. Călinescu
(A.D.-R.) 144

Limbă și comunicare
(A.D.-R.) 161

- Tipuri de compuneri 161
- Proiectul 164

Poezia lirică și poezia epică
(D.S.) 166

- Lirismul 166
- Figuri de stil 171
- Versificația 173
- Poezia epică 175
- Instanțele comunicării în textul poetic 176

Vasile Alecsandri,
Baba Cloanța (D.S.) 178

Lectura prozei
narative
Specii epice (II)

Mihai Eminescu,
Floare albastră (D.S.) 188

George Bacovia,
Decembre (D.S.) 196

Lucian Blaga,
În munți (D.S.) 201

Tudor Arghezi, *Psalm*
(*Tare sunt singur, Doamne,*
și pieziș) (D.S.) 207

Lectura prozei
narative
Specii epice (I)

Lectura poeziei
Genul liric

Nichita Stănescu, *Vârsta de aur a dragostei* (D.S.) ... 213

Alexandru Mușina, *Lecția a patra. La piață* (D.S.) 217

Limbă și comunicare (D.S.) ... 222

- Norme de exprimare 222
- Cuvinte și contexte 227

- Forme corecte și forme incorecte 231
- Valori stilistice ale unor categorii morfosintactice 232

Genul dramatic (D.S.) 238

- Introducere, concepte operaționale 238
- Construcția subiectului 249
- Comicul 251
- Caracterele 252
- Drama 260
- Dosarul critic 261

Comedia: *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale (D.S.) 242

**** Drama: *Jocul ielelor*** de Camil Petrescu (D.S.) 256

Limbă și comunicare (D.S.) ... 264

- Dialogul. Monologul. Comunicarea verbală, nonverbală și paraverbală (consolidare) 264

Textul dramatic și arta spectacolului

Repere istorice și actualitate (A.D.-R.) 265

LEGENDĂ

ușor	mediu	dificil
scala de dificultate a exercițiilor		
vezi materialul online	vezi materialul online	material auxiliar gratuit pe www.edituraparalela45.ro
link extern	PP	portofoliul profesorului
	PE	portofoliul elevului

Intrați pe www.Qvis.ro și puteți completa electronic **PORTOFOLIUL ELEVULUI**

Intrați pe www.Qedu.ro și puteți completa electronic **PORTOFOLIUL PROFESORULUI**

Test de evaluare inițială

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor se acordă 90 de puncte. Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 50 de minute.

PARTEA I (60 de puncte)

Citiți cu atenție textul:

Sursa foto: Editura Tana Cart

„Îndată ce-și îmbracă pijamaua însă, nu mai putu rezista. Clătină de câteva ori din cap, își lovi trupul cu palmele – fără să poată alunga lenea aceea somnoroasă care îi pătrunsese brusc în vine. Adormi cu lumina aprinsă, cu mâinile afară din plapumă. Capul i se pleca oblic pe perna albă. Undeva, din dunga tavanului, își desprindeau zborul câțiva țânțari nevăzuți.

Se trezi deodată într-un mare salon cu pereții auriți, cu polican-dre uriașe, de care atârnav vârfurile săgeților de cristal. «Da, acum începe visul», își spuse Egor și încercă să se zbată, să fugă din el. Dar îl cuprinse mirarea văzând în jurul lui atâta lume necunoscută și atât de elegant îmbrăcată – mai ales femeile, în rochii foarte lungi și cu talii strânse. [...] «Da, suntem pe la 1900, își spuse el. Cât de mult trebuie să se mire oamenii aceștia de mine, așa cum sunt îmbrăcat.» Se privi cu oarecare sfială. Îi fu greu să se recunoască; hainele îi erau streine, nu se mai văzuse niciodată în ele. [...]

Se întoarse din nou în sala de dans. Parcă se făcuse mai cald acum. Femeile își făceau vânt cu evantairi mari, mătăsoase. [...] Simți deodată un braț de femeie cuprinzându-l de mijloc. Perechile din jurul lui se aburiră în acea clipă. Întoarse capul spre Prajan. Îi zărea numai ochii. Se ridicase foarte sus și acum travestiul apărea mai ridicol, mai absurd.

— Haide, uită-te la mine, dragostea mea!

Domnișoara Christina îi vorbise foarte aproape de ureche. Simțișe răsuflarea ei caldă, ispititoare, și recunoscuse mirosul apăsător de violete. Regăsise, de asemenea, groaza și dezgustul de altădată.

— Nu-ți prea plac petrecerile noastre, Egor, adăugă domnișoara Christina.

Fiecare cuvânt îl amețea. Cu fiecare sunet se trezea în alt spațiu, în alt aer.

— Suntem la noi acasă, dragostea mea! vorbi din nou Christina.

Îi luase acum mâna, iar brațul celălalt îi arăta pereții camerei prin care treceau. Egor recunoscuse sufrageria. Nimic nu era schimbat; poate mobila părea mai proaspătă; mai puțin tristă.

— Vrei să vii la mine? îl întrebă deodată Christina.

Voi să-l urce cu forța pe scări, dar Egor se împotrivi. Se retrase lângă fereastră. Făcu un efort și vorbi:

— Tu ești moartă. Tu știi că ești moartă...”

(Mircea Eliade, *Domnișoara Christina*)

Rezolvați următoarele sarcini de lucru, formulate pornind de la textul dat:

A.

1. (8p) Sensul contextual al cuvintelor *sfială* și *a recunoaște* este:

- a. teamă, a admite;
- b. timiditate, a mărturisi;
- c. jenă, a identifica.

2. (8p) Modurile de expunere folosite în text sunt:

- a. narațiunea și descrierea;
- b. narațiunea, descrierea și dialogul;
- c. narațiunea și dialogul.

3. (8p) Menționați două motive literare din fragmentul citat.

.....

4. (8p) Transcrieți o imagine vizuală și o imagine olfactivă.

.....

.....

5. (8p) Comentați în 3 rânduri semnificația structurii: „Tu ești moartă. Tu știi că ești moartă...”

.....

.....

.....

B.

1. (10p) Rescrieți enunțurile următoare, corectând greșelile de orice natură:

Spre sfârșitul celei de-a treia zi, către orele douăzeci, își făcură apariția cow-boy-i celebrii, sperînd întreg orașelul cu zgomotul pistoalelor.

.....

.....

2. (10p) Subliniați forma corectă a următoarelor cuvinte:

nu fă! – nu face!; acești membri – acești membrii; al optulea – al optălea; căldura amiezii – căldura amiezei; n-am decât una – am decât una.

Partea a II-a (30 de puncte)

Citiți textele următoare:

Abis Studio a lansat pe 1 noiembrie 2013 lungmetrajul semnat de regizorul Alexandru Maftai, *Domnișoara Christina*. Filmul, o adaptare a romanului fantastic scris de Mircea Eliade, a avut premiera de gală chiar în seara de Halloween.

Acțiunea filmului se întâmplă în România perioadei interbelice. Tânărul pictor Egor Pașchievici (Tudor Aaron Istodor), sosit la conacul doamnei Moscu (Maia Morgenstern) împreună cu iubita lui Sanda (Ioana Anastasia Anton), observă că întreaga ei familie o venerază pe domnișoara Christina, mătușa ucisă în împrejurări neclare pe când avea doar 20 de ani, în timpul răzcoalelor din 1907.

Pentru regizorul filmului, Alexandru Maftai, ecranizarea textului lui Mircea Eliade a constituit o provocare majoră: „Demersul meu s-a îndreptat spre realizarea unui spectacol cinematografic bogat, care să nu-i dezamăgească pe iubitorii genului horror și fantasy. Am dorit să fiu cât mai aproape de spiritul nuvelei, păstrând misterul, fantasticul și componenta horror în proporțiile originale.”

► Test de evaluare inițială

Domnișoara Christina este unul dintre cele mai îndrăznețe filme realizate în România în ultimii 20 de ani, care, pe lângă o distribuție de excepție, beneficiază din plin de efecte speciale și de o direcție vizuală rar întâlnită în producțiile autohtone.

(după www.ziarulmetropolis.ro)

„*Domnișoara Christina* suferă din cauza lipsei unei vi-
ziuni unitare, din cauza lipsei unei direcții precise care să
fi fost imprimată filmului de către autor, Alexandru Maței,
co-scenarist și regizor al proiectului. [...] Tocmai din cauza
unor astfel de secvențe, filmul pare *căutat*: pare că ar vrea
să spună anumite lucruri *adânci*, însă nu știe exact cum să
spună aceste lucruri și atunci caută. Însă căutarea fără re-
zultat devine formă goală, *prețiozitate*. Nu întâmplător mu-
zica vibrantă (compusă de Jon Wygens) e lăsată să
suplinească emoțional ceea ce imaginile nu ajung să trans-
misă ca idee, o situație constantă de-a lungul peliculei.

Domnișoara Christina este produs de Abis Studio. [...] Era de așteptat ca și în cazul *Domnișoarei Christina* cei de la Abis Studio să reușească să prezinte un film care, în ceea ce ține de imagine și sunet, păstrează un anumit standard calitativ. Însă aceste aspecte nu pot salva un film lipsit de prestanță, într-un gen în care erotismul și misterul gene-
rate de întâlnirea cu lumea de dincolo nu ar fi trebuit să fie reprezentate atât de plat.

Și jocul actorilor trădează lipsa de direcție în cadrul proiectului. Replicile rostite sec, în dezacord cu atmosfera pe care ar fi trebuit să o aibă filmul (acel aer misterios, încărcat de erotism, atmosferă ce nu părăsește paginile scrierii lui Eliade), ieșirile la rampă artificiale (pentru Tudor Aaron Istodor și Maia Morgenstern, în special) duc filmul în derizoriu și, la final, rămâne regretul că lucrarea lui Eliade nu a ajuns pe mâini mai dibace.”

(Lucian Maier, *După Eliade – Domnișoara Christina*, www.agenda.liternet.ro)

Redactați un eseu de 150-200 de cuvinte (15-20 de rânduri), în care să vă exprimați opinia despre *relația dintre o carte ecranizată și film*, valorificând informații sau idei din textele date.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

